

—Բնավեր հավք ենք դառել...
Ինչքան բառ՝ ո՞ղջը մոռումը:
Ինչքան երգ՝ ո՞ղջը լալով...
—Զուլում էր, զուլո՞ւմ, լառ'...
Թրի դեմ, սրի, հրի՝
Լոկ մանգաղ, լոկ բառ ու մաճ.
—Տնավե՛ր-բնավե՛ր լաճ...
Մեր հողը, մեր հայրենիք,
Մեր երկիրն ամապացավ.
—Սև հագիր, սևահիտ մարե...
Հինավուրց տոհմիկ մի ազգ
Չմեռա՛վ, այլ... մահացավ.
—Գարուն ա, ձուն ա արել...

Գարուն էր: Ամառ եկավ,
Ջագ հանեց ձորում կաքավ,
Իսկ հայը գրկվեց ձագից,
Իր պողպատյան թոնրի տաքից,
Իր մորից, հորից, լարից,
Իր բնից ու աշխարհից.
—Գարուն ա, ձուն ա արել...

...Ա՛խ, ինչպե՛ս, ո՞նց մոռանալ
Արհավիրքն այն օրերի.
—Աշխարքում ով մոռանա՛
Զուխտ աչքով թող քոռանա...
Գառնարած-հովիվ-նախորդ
Ետ չեկան սար-ձորերից...
Կեսօրին էլ ո՞վ երգեր.

—Սարերը հով չեն անում,
Իմ դարդին դարման անում...
Հնձվորը արտում մորթվեց
Իր ձեռքի սուր մանգաղով...
Խեղճ հարսը էլ ո՞նց երգեր.

—Քաղվորին հաց եմ բերում,
Բերանը բաց եմ բերում...
Զկնորսը Վանա ծովում
Զիրկվեց ճարպիկ լողով...
Աղջիկը զո՞ւր էր կանչում.

—Իմ ծամթել տամ լողվորչուն...
Երկրի մեջ մարդ չմնաց՝
Մարդ թաղեր մարդու մման...
Ա՛խ, մնար մե՛կը գոնե
Ու կանչեր.

—Դե՛ լամա՛ն...
Ա՛խ, ինչպե՛ս, ո՞նց մոռանալ
Արհավիրքն այն օրերի.

—Աշխարքում ով մոռանա՛
Զուխտ աչքով թող քոռանա...

...Ջահերը վառ մնացին
Ժամերգվող եկեղեցում,
Ժամհարին կախ տվեցին
Պարանից զանգակատան...

Ջաղացից աղուն բերող
Ալրոտված խեղճ գյուղացուն
Իր սալը դազաղ դարձավ,
Ալյուրը՝ արևոտ պատան...

Մայրն ընկավ՝ ծիծը թողած
Իր թմկիկ մանկան բերնում.
Ծծի տեղ ցից խրելով՝
Խեղդեցին միևնույն արին...

Տատն ընկավ՝ ձեռքը մեկնած
Կշկշան հավի թառին.
Իր հիվանդ թոռան համար
Խորոտիկ ճուտ էր բռնում...

Կալի մեջ պապիկն ընկավ.
Իր ոսկե թեղն էր էրնում,
Որպեսզի տուրքը թուրքին
Օր ստաջ շուտ վճարի...

Ով ծաղիկ հաց էր թխում՝
Խորովվեց թոնրի ծխում...
Ով հասել ուխտատեղի,
Վառել էր մոմը դեղին.
Մոմի դեմ իջել էր ծունր
Ու հայցում էր Աստըծուն,
Որ բաշխի մի լաճ տղա,—
Իր արյամբ մոմը մարեց՝
Չավարտած «Տե՛ր, քեզ մեղա՛»-ն...
—Գարուն ա, ձուն ա արել...

...Խոցեցին ու ջնջեցին,
Հատեցին հաստ ու բարակ,
Հոշեցին ու տանջեցին,
Փշրեցին տվին կրակ,
Վաթեցին արյուն-արցունք,
Ներկեցին ձոր ու բարձունք,
Քանդեցին երկինք մի լուրթ,
Մորթեցին մի ժողովուրդ,
Հացատատ մի ողջ աշխարհ
Մարքեցին փշրանք-նշխար,
Սո՛ւրբ նշխար՝ շա՛ն բերանում,—

Ուզեցին մեկ հայ թողնել,
Եվ այն էլ... թանգարանում...
—Գարուն ա, ձուն ա արել...

ԴԱՆԻԵԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԱՌԿԱՅԾ ԿՐԱԿ

Հաղթանակի գիշերն է այս տոնական,—
Հա՛րս, եղ լեցուր ճրագին.
Պիտի դառնա կոիվեն տղաս հաղթա-
կան,
Հա՛րս, քիթը ստ պատրույգին:

Սալ մը կեցավ դռան առջև, հորին քով,—
Հա՛րս, վառե լույսը ճրագին,
Տղաս կուգա ճակատն հպարտ դափնիով,
Հա՛րս, բեր ճրագը շեմին:

Բայց... սալին վրա արյուն, տո՛ւզ բեռ-
ցեր են...
Հա՛րս, ճրագդ աստին երկարե.

Հերոս տղաս հուն զարնվա՛ծ է սրտեն,—
Ա՛խ, հարս, ճրագը մարե...

Քաղաքային նոր օդանավակայանի շենքի նախագիծը. Երևան

ԳԵՎՈՐԳ ԷՄԻՆ

Ն Ա Մ Ա Կ Ը

Նամակը եկավ ժամը երեքին,
Նա ժամը մեկին... մեռա՛ծ էր արդեն.
Ինչքա՛ն էր կարոտ նա այդ նամակին,
Իսկ հիմա... ա՛չքն էլ իսկի չթարթեց...

Երբ մարտն ավարտվեց, ու եղավ դադար,
Մի հա՛վք էր ճախրում դիրքերի վրա.—
Մոր նամա՛կն էր այն, որ սրտապատու,
Դիակների մեջ փնտրո՛ւմ էր նրան...

1942

ՆԱԻԻԻ ԶԱՐՅԱՆ

Զ Ա Յ Ն Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ա Կ Ա Ն

Այն ձեզ էր հորդորում քերթողահայրը մեծ՝
Խորենացին,
Որ մի ձեռքով բռնեց կերոնն Արևելքի
Եվ մի ձեռքով՝ կերոնն Արևմուտքի,
Եվ լույս արավ դեպի դարերը հին:
Տեսավ նա այն ուղին,
Որով անցել էր քարավանը մեր ամպրո-
պածե՛ծ:
Առասպելի ոսկյա կեղևը նա բացեց,
Գտավ մեր պատմության կորիզը կենսա-
թով
Եվ այն, ինչ հիզակով էր նվաճել Տիգրա-
նը մեծ,
Նա նվաճեց կրկին մագաղաթով:
Այստեղ կանգնե՛ք մի պահ,
Խոնարհվեցե՛ք,
Ինչպես խոտերն են խոնարհվում արշա-
լույսից առաջ:

Արյան մատախտույց
Ելնում է Վարդանի պատկերը սեզ
Եվ աչք մեզ մեկնած՝ կրկին գոչում է.
—Հա՛յ քաջեր, հառա՛ջ...
Այն ժամանակ:
Պարսիկն ուզում էր կլանել մեր սիրտն ու
մեր լեզուն:
Եվ հա՛յ գնդերն քարձրացան ի մարտ.
Ելան ամենքը—պարմաններն արևազուն,
Ելան տիկնալք մեր փափկասուն,
Ելան իշխան, ուսմիկ ու քահանա:
Եվ ահա գնդերն առաջնորդում էր
նա,
Կաղնեքազուկ սպարապետը մեր,
Վարդան Մամիկոնյանը:
Այն ահեղ Ավարայրում
Իրար դիպան երկու զորություններ,
Պարսիկը ուսվածական իր փղերով,